

Den direkta

Fritänkaren

Nr. 159 Augusti 2007

Femtonde årgångens nummer 8

Innehåll :

Några musikfilmer – och andra filmer	2
Kort om Lille Bror Söderlundh	4
Den första CD-n	5
Renässansgruppen lever ännu	6
Refuseringsdebatten	6
Shakespearedebatten 91	9
Ahasverus minnen, del 70	10
Världens sju nya underverk	11
Kalender, augusti 2007	12
Succéresan, del 13: <i>Hemresan</i> (avslutning)	12
Idealresan, del 4: <i>Konstantinopel</i>	13
Rehabiliteringsresan, del 8: <i>Jim Corbett</i>	15
Konferensresan, del 10: <i>Vändpunkten</i>	16
Lycklig resa med komplikationer, del 19: <i>Nubra</i> (avslutning)	18
Jubileumsresan, del 17: <i>En liten tibetansk by</i>	19

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 27.7.2007

Copyright © C. Lanciai med medarbetare – **Letnany 182**

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet i HTML-format jämte andra skrifter på följande adresser: <http://hem.fyristorg.com/aurelio>

www.fritenkaren.se

e-post-adress : lanciai@hem.utfors.se

WSN 1652-0122

Några musikfilmer – och andra filmer

Edith Piaf-filmen *"La vie en rose"* är en oerhört och stark och välgjord film, som nästan i överkant koncentrerat sig på att avsminka legenden så totalt som möjligt för en konsekvent realismens skull, en hög ambition som lyckas, men på bekostnad av det väsentligaste, nämligen musiken. Edith Piaf levde bara för musiken, och det är väldigt lite man får höra av den i filmen, egentligen bara brottstycken. Det är bara den sista sången, *"Je ne regrette rien"*, hennes sista come-backs trumfkort på Olympia 1961, som avslutar filmen, som hon får sjunga till slut. Alla de andra avbryts, och *"Milord"* får man bara höra några takter av.

Resultatet är att man blir fast med bilden av ett nerdekat, av show business fullständigt förstört och groteskt vrak av en stor sångerska, en bild av åldrandet när det är som allra förfärligast och inträffar för tidigt. Det är nästan en skräckupplevelse. Den berömligt konsekventa realismen skulle ha behövt balanseras av mera musik, och Edith Piaf skulle ha förtjänat att få behålla något av legenden om sig själv. Hon hade ju egentligen inget annat.

Mera suverän som musikfilm är då Kenneth Branaghs filmatisering av Mozarts opera *"Trollflöjten"* med manushjälp av Stephen Fry. De har förlagt handlingen till första världskriget, filmens handling inleds med att Tamino får en granatchock som resulterar i allehanda uppenbarelser från ovan, och som kronan på verket uppträder galningen Papageno som har som bestående krigsskada ett dille på fåglar. Han är filmens mest strålande ingrediens, och varje scen med honom är fullkomlig. Roligast är när han plockar fram klockspelet när de förföljs upp på taket av bastiljen och sätter i gång en melodi som de förföljande soldaterna får spatt av. Det är nästan som en balettföreställning av virtuosaste slag. Stephen Fry har gjort en underfundig pacifistisk fantasmagori av det hela, vars budskap inte blir mindre verksamt för att det kontrasteras mot det första världskrigets ohyggliga excesser i blodighet och död. Det är bara att konstatera att Kenneth Branagh än en gång har överträffat sig själv, och han är idag kanske världens styvaste filmmakare.

En annan opera för film som håller hela vägen och ännu idag efter 44 år är Jacques Demys klassiska experiment *"Paraplyerna i Cherbourg"* där Catherine Deneuve slog igenom fast hon inte sjunger. Det fantastiska med denna film, och som gör den, är själva musiken av Michel Legrand, en sorts klassisk populärjazz av svindlande melodisk skönhet hela vägen. Storyn är banal och handlar om en bilverkstadsarbetare som drömmer om att öppna egen bensinstation och blir kär i den 16-åriga dottern (Deneuve) till en änka som har en paraplybutik. Precis när han gjort henne havande blir han inkallad för två månaders skräckmilitärjänstgöring i Algeriet. Han måste ge sig av, och i stället blir den unga havande skönheten uppvaktad av en rik juvelerare, som inte har något emot att hon redan är havande. Hon tvingas till äktenskap av sin dominanta mor, hon lämnar Cherbourg genast, modern säljer butiken, och så kommer den lurade soldaten tillbaka invalidiserad till ruinerna av en förlorad kärlek med bara bitterljuva minnen kvar.

Det är en genuin kärlekshistoria med väldigt mycket puss och kram hela vägen, men den totala sentimentaliteten blir aldrig störande genom Demys väldigt neutrala regi och musikens överväldigande lyftning, som oavbrutet höjer melodramen högt över alla de banaliteter den handlar om. Till detta kommer att det är så enastående skickligt gjort: fastän det egentligen är en opera agerar skådespelarna lika naturligt som om det var en självklarhet att konsekvent sjunga sig genom livet. Allt är musik, allt sjungs, och genom att musiken är så alltigenom lyckad har filmen också blivit det – bara därför.

När nu operan som konststart fyller 400 år (efter födelsen genom Monteverdis *"Orfeo"*) har det sagts, att den tonala operan dog med Richard Strauss. Ändå är *"Paraplyerna i Cherbourg"* egentligen ingenting annat än en opera, (om än i en enda föreställning som dock ständigt kan spelas upp igen,) då den uppfyller en operas alla kriterier, med uvertyr, arior, ledmotiv, orkester och solister och till och med kör, och dessutom är den fullständigt tonal. Den hade inte kunnat vara mera tonal. Så inte är den tonala operan död, inte. Den är bara tillfälligt levande begravd av

atonalism och rock-oväsen och kan när som helst återuppstå i nya former, som exempelvis just denna.

Alan Parkers kultfilm "*Fame*" från 1980 bör åtminstone anmärkas på då dess underhållningsvärde inte minskat med åren. Dess största behållning är de storslagna mass-showscenerna, den från gatan (med trafikupplopp och slagsmål som följd) och den från teatern (med alla studenterna utklädda som för att delta i den visade skräckfilmen) medan en del stiger upp på scenen och konkurrerar ut filmen med sitt spontana uppträdande. Filmens underhållningsvärde är maximalt, medan tyvärr musiken är fragmentarisk alltigenom (sånär som på ett betagande nummer) och handlingen är den ytligaste tänkbara. Det hör till saken, att inte en enda av aktörerna nådde någon *fame* själv. Likväl förblir filmen sevärd även i repris för dess magnifika rikhaltighets skull i ett ständigt ös av musik och underhållning.

Frågan är ändå om inte "*West Side Story*" är alla tiders bästa musikalfilm genom sin fantastiska helgjutenhet. Den gör samma djupa intryck idag som för 45 år sedan och har inte åldrats en dag. Bara idén är någonting alldeles utomordentligt i filmhistorien, att låta slumligister i gängbråk brista ut i ideliga virtuosa sång- och balettnummer, bara för att därigenom höja det djupaste mänskliga elände till extrema höjder av estetisk lyftning. Till detta kommer den oförglömliga musiken, rent ut sagt klassisk, som står på samma höga nivå alltigenom. I de flesta musiker förekommer det sällan mer än ett eller annat minnesvärt örhänge, men här är samtliga musiknummer av högsta klass. Det är märkligt att detta är det enda musikverk av Leonard Bernstein som klarat sig och att han aldrig före eller efter kunde nå samma nivå.

Robert Wise filmade "*West Side Story*" som nästan en veristisk opera konsekvent i de bedrövliga slumkvarter som är handlingens miljö. Cementgårdarna, järnstaket, betongen, balkongtrapporna, allt är 100% äkta. Det är sällsamt att notera att det inte förekommer ett grönt strå i hela filmen – allt håller sig konsekvent till betongdjungeln. Till detta kommer Natalie Woods och Richard Beymers makalösa skådespelarinlevelse, utmärkt sekunderade av Rita Moreno, Russ Tamblyn och George Chakiris – inte heller de hade kunnat vara äktare, och ingen av dem är ihågkommen för någon annan rollprestation.

Det är samarbetet mellan regissör, koreograf och kompositör som gör denna musikfilm så unik i sin egenart och imponerande stilfullhet. Jerome Robbins danser, Leonard Bernsteins musik och Robert Wisers ytterst levande regi har här smält ihop till en fulländad enhet i en konstnärlig skönhetsupplevelse som aldrig kommer att sluta imponera.

Några andra filmer att behandla på vägen: Dramatiseringen av hur det gick till när Tony Blair och Gordon Brown kom överens om att låta Blair bli premiärminister fastän Brown stod på tur var välgörande informativ denna sommar när Brown äntligen fick avlösa Blair efter dennes katastrofala Irakpolitik i koppel hos Bush, som Brown nu försöker rädda partiet och England med att distansera sig från. Den oupphörligt stigande kritiken mot Bush handlar nu mest om att han verkar vara beredd att genomföra vilka krig som helst, och till och med att starta om det Kalla Kriget, hellre än att befatta sig med Amerikas ansvar i den globala klimatkrisen.

John Cassavetes "*Shadows*" ("Skuggor på Manhattan") från 1959 var på sin tid en sensationell improvisation som filmades i 16 mm svartvitt och nu har restaurerats. Den har prägel av en spontan och helt realistisk dokumentär i sin enkla skildring av några jazzmusikers irrvägar i New York mellan passioner och rasproblem och är underbart levande i sin genuinitet, som om den filmats igår. Inget manus låg till grund för filmen, utan den improviserades fram med amatörer. Här bevisas den gamla floskeln, att teknisk kvalitet är av helt underordnad betydelse, om en gång konstverket är äkta och levande.

En helt oväntad upplevelse var av den svenska filmen från 1957 "En drömmares vandring" med Jarl Kulle (!) i huvudrollen som Dan Andersson. Även denna episodfilm av Lars Magnus Lindgren (helt okänd för övrigt) var något av en improvisation mycket löst byggd på konturerna av Anderssons gåtfulla levnad och mystiska slut som bara 32-årig men fullkomligt

mästerligt gjord och med scener av hisnande skönhet – framför allt scenerna från kolvaktarmilan med dess expressionistiska ingredienser av övertro och katastrof. Jarl Kulle har sällan varit bättre, och som den unge nykterhetspredikanten Andersson i Västmanland var han nästan i klass med den store Gösta Ekman. Det var då det. Jarl Kulle blev ingen ny Gösta Ekman, men han hade kunnat bli en verkligt kvalificerad karaktärsskådespelare.

Till denna films utomordentliga behållning bidrog till väsentlig del musiken, ihopsnickrad av Lille Bror Söderlundh under hans sista levnadsår, där framför allt hans arrangemang av Ruben Nilssons tonsättningar av Anderssons dikter hedrar både Andersson, Nilsson och Söderlundh. Mera om Söderlundh nedan.

Kort om Lille Bror Söderlundh

Hans riktiga namn var Bror Axel Söderlundh, och han försökte faktiskt först göra sin karriär som Bror A. Söderlundh. Genom att han fick vänta i åtta år på att få en lillebror själv förblev för sin storebror under alla dessa år en lillebror, varför smeknamnet Lille Bror var naturligt från början och han aldrig blev av med det, hur han än försökte. Till slut gav han upp, och därför blev han heller aldrig känd som annat än som Lille Bror för hela svenska folket. Smeknamnet underströks dessutom genom hans sällsynt älskvärda karaktär, som ingen kunde annat än älska. Liten och spenslig till växten och med en spröd ljus tenorröst gick det bara inte an att kalla honom för något annat.

Från början ville han bli seriös kompositör, och den ambitionen svek han aldrig. Tvärtom. Ju mer han blev känd som viskompositör, desto hårdare ansträngde han sig för att även etablera sig inom konstmusiken. Han hade alltid Beethovens dödsmask på väggen och tröttnade aldrig på att betrakta den, men hans rykte låg honom i fatet. Han refuserades från alla högre musikaliska utbildningsinstanser, och när hovkapellmästaren Sixten Ehrling 1957 vägrade honom tillträde till Kungliga Teatern med motiveringen att "Söderlundh var en visdiktare som inte skulle få förekomma på operan" är det nästan omöjligt att inte sätta detta i relation till det faktum att sagde Söderlundh några månader senare dog av brustet hjärta.

Lille Bror Söderlundh var värmlänning, och det var därför han kunde hitta precis den rätta tonen till sin landsman Nils Ferlins dikter. Det var i huvudsak på dessa kompositioner Söderlundhs hela rykte kom att vila. Hans första vissamling "När skönheten kom till byn" (1939) såldes fram till hans förtidiga död i 27,000 exemplar, vilket var något oerhört för en samling svenska romanser. Hans utsökta för att inte säga oöverträffade melodik är så finkänslig i sitt harmoniska raffinemang att det väl aldrig funnits en lämpligare tonsättare till svensk poesi. Han sökte ständigt efter lämpliga dikter att tonsätta, men när modernismen slog igenom gav han upp och sade: "Man kan inte längre göra musik till den sorts poesi som diktas nu."

Redan från början märktes hans förutbestämda liv som musiker av ett oblikt öde, när han som barn fick ena handen förstörd genom en olämpligt fallande yxa. Han kunde därför aldrig bli pianist, handen skars helt enkelt av till hälften men kunde hjälpligt lappas ihop av en skicklig kirurg, vilket inte hindrade att han med den handen åtminstone alltid kunde föra en stråke. Därför blev violinen hans huvudinstrument, (gitarren och lutan kom sedan,) och till hans huvudverk som seriös komponist räknas framför allt hans violinkonsert (1954).

Hans rykte som viskompositör blev något av en tvångströja för honom, han ville med åren allt ivrigare bli av med denna stämpel, denna påklistrade roll som han egentligen aldrig velat ha, då han var så gränslöst verksam inom så många olika områden. Alla samarbetade med honom. Han spelade med i Karl Gerhards revyer i synnerhet när dessa blev politiskt utmanande under Hitlertiden, då Karl Gerhard stod helt på Torgny Segerstedts sida mot allt tyskflirteri, han var den som fick Evert Taubes visor på pränt, då Evert själv var notblind och lika litet kunde läsa som skriva noter, det mesta av Taubes skattkammare av odödliga visor finns alltså tillgänglig genom Lille Bror Söderlundhs försorg, och Evert Taube upphörde aldrig att prisa honom för hans kongeniala musikhantverkskunnighet; (vid ett tillfälle när Evert Taube höll konsert och inte märkte att hans gitarr var ostämnd eller struntade i det, reste sig en man ur

publiken, kom upp på podiet och stämde den åt honom. Evert var inte alls störd utan tvärtom tacksam och uppskattande. Stämmingsmannen var Lille Bror Söderlundh,) – under sina sista 15 år gjorde han musik till 20 filmer och räknas som svensk films finaste filmmusikmakare, (till de främsta räknas Harry Martinsons "Vägen till Klockrike" med Edvin Adolphson och 'Bollelåten', Alf Sjöbergs "Karin Månsdotter" och filmen om Dan Andersson, "En drömmares vandring"); men fruktbarast av allt framstår likväl hans livslånga samarbete med vännen Nils Ferlin, hans värmlandsbroder.

Han var gift två gånger och fick tre barn; det första äktenskapet varade inte länge efter den ende sonens födelse, medan det andra äktenskapet med Lisbet Jobs, dotter till en musiker, blev lyckligare och längre. Även det bröt han emellertid upp ifrån, då hans rastlöshet, energi och dynamiska arbetsnarkomani krävde ett självständigt ungarliv.

Han sparade därvidlag aldrig på sig själv, och tyvärr hjälpte ett visst alkoholinmundigande och nikotinförtäring till med att förkorta hans liv. Det kan inte förnekas, även om detta inte var dödsorsaken. Redan 1938 vid 26 år blev han intagen på sjukhus för leverproblem, och han fick ett återfall i ren alkoholism i början på 50-talet. Ett antal lunginflammationer förföljde honom under åren, vilket knappast motverkades av hans cigarettökning. Kort sagt, det kan inte förnekas att han som en ren värmländsk konstnärsnatur var en slarver.

Hans främsta lärare var violinisten Tobias Wilhelmi, nederländare som tyvärr under 30-talet förföll till nazistsympatier, varför deras vägar skildes tidigare än vad någon av dem önskat. Det var så Söderlundh i stället blev ren underhållningsmusiker och sällade sig till det antinazistiska lägret under positiva koryféers ledning som Karl Gerhard.

Hans plötsliga död gav naturligtvis anledning till spekulationer. Det ryktades om självmord. Genom obduktionen fastställdes dödsorsaken till hjärtinfarkt – hans hjärta hade brustit medan han hade tagit sig en lur för att vila före en tågresa till Stockholm. Han bodde då i Dalarna, där han varit verksam en längre tid som musikledare i Borlänge och spelman i Leksand. Det kan inte förnekas att han tydligt gått igenom en kris i sitt konstnärskap – han hade försökt vidareutbilda sig och sökt in till kompositionsklassen i Akademin och blivit refuserad över allt och mest av allt av Sixten Ehrling, som ändå framfört Söderlundhs viktiga seriösa debutverk för piano "Intrada och Allegro" 1940, han kände sig utanför och instängd och fast i sitt rykte som viskomponist, fastän han var så mycket mer. Han var ju även filmkompositör, balettkompositör (till framför allt Iwo Cramérs balett "Kejsarn av Portugallien"), scenkompositör, barnvisekompositör och behärskade egentligen alla genrer inklusive full orkester. Men allt publiken ville var att han skulle sjunga sina visor för dem till gitarren, och de brydde sig inte om något annat. Kort sagt, det fanns anledningar till att hans känsliga hjärta kunde brista.

Han väntar ännu på ett erkännande som den fullständigt rena kompositör han var. Ernest Ansermet hette dirigenten för "*L'orchestre de la Suisse Romande*" i Genève, jämte Bruno Walter ledande i världen bland dirigenter som resolut tog avstånd från atonal musik. En gång i Stockholm tog han med sig Lille Bror Söderlundh till en fest hos tonsättarföreningen. Innan han lät honom stiga in sade han till det illustra tonsättarsällskapet: "Jag har tagit med mig Sveriges bästa kompositör." Alla undrade vem det kunde vara, tills Lille Bror steg in, varpå åtminstone några utbrast: "Självklart!"

Han blev bara 45 år gammal (1912-57).

Tonsättaren Nils Söderlund i Stockholm, avliden under 90-talet utan att en enda av hans rent tonala kompositioner någonsin kommit ut, är inte någon släkting.

Den första CDn

Christian Lanciai arbetade i 6 år som kyrkorganist och 15 år som pianolärare, men han har verkat som kompositör sedan 1969. Han lider av en delvis handikappad högerhand, då dess tumme en gång bröts i en cykelolycka och långfingret en sommar gick åt i en gräsklippare, varefter inget av dessa fingrar kunnat återställas helt, vilket naturligtvis omöjliggjort alla vidare

publika framträdanden; men han har kunnat fortsätta göra inspelningar hemma. Fastän dessa inspelningar är ganska primitiva och märkta av skarvar är det inget fel på musiken som sådan, och inte ens Beethovens totala dövhet utgjorde något skäl till att dennes musik inte skulle få höras.

Den första volymen presenterar hans första kompositioner från 1969 krönta av den första balladen med en introduktion, en exposition, en genomföring och en Coda. Den andra är hans kortaste, den tredje har han själv gett beteckningen "Våren" från början av 1970, medan den sjunde är något av en höststorm som dock leder till en seger i dur efter att ha passerat massiva kluster av svarta tangenter och notrabalder på vägen. Han har utvecklat balladformen från Chopin, som tillsammans med Schumann har haft det största inflytandet på honom bland pianokompositörer (med Schubert och Beethoven näst intill), medan all hans musik är klart tonal och fast melodiskt grundad.

CDn finns till salu för 100 skr + porto. Beställningar mottages enklast genom min e-post:

clanciai@yahoo.co.uk

Renässansgruppen lever ännu

Det var 1968 det begav sig, när en grupp konstnärer och fria andar i Göteborg med samlingsplats i det gamla Aroseniuska arkitektkontoret på Kronhusgatan 30 under Mikael Fürsts värdskap bildade en ideell sammanslutning med udden riktad mot samtidens estetiska och kulturella urspårning. Ledstjärnan blev renässansens bildningsideal med koncentration på humanism, kunskap, skönhet, forskning och allt sådant som kunde tjäna till breddning av det mänskliga medvetandet och odlandet av kulturen. Som manifestation av detta bildades 'Renässansgruppen' som senare öppnade en egen lokal på Bangatan 24, där verksamhet med föredrag, utställningar och jippon pågick tills det huset revs.

Detta blev även Kronhusgatan 30:s öde. Detta unika klassiska arkitektkontor i hjärtat av Östra Nordstan, som i sin helhet jämnades med marken för att ge plats åt ett kommersiellt affärscentrum i form av en jättelik galleria som snart blev ett i hela Norden ökänt centrum för kriminalitet av alla de slag, försökte man fåfängt göra allt för att rädda undan förstörelsen, med dess unikt lämpliga lokal för konstutställningar och kulturella evenemang av intimare format, men rivningsraseriets miljödeläggelse gick inte att stoppa. Det var kalhyggenas och stadsnivelleringsarnas gyllene tider, då snart sagt i varje svensk stad all anrik pittoresk bebyggelse som förgyllde miljön i stället för att förstöra den hänsynslöst utplånades för att ge plats åt sterilitet, kommers, monoton och fantasilöshet i ett slags universell arkitektonisk mänskligt avsiktlig ökenspridning.

Som ett led i demonstrationerna och aktiviteterna för att bevara Kronhusgatan 30 genomfördes också den stora konstutställningen våren 1970, där även min musik fick vara med på ett hörn genom de första bandinspelningarna av den. Man kan med historisk rätt säga att det var min debut som kompositör, denna romantiska bakgrundsmusik till en helt figurativ konstutställning med snudd och strävan mot det klassiska i ett anrikt kulturnäste som byråkratiska myndigheter dömt till förintelse.

Alla som var med lever ännu, alla konstnärerna är ännu aktiva som sådana, idealen lever ännu kvar, och de flesta verkar ännu för dem, och inte minst musiken har aldrig tystnat.

Refuseringsdebatten

Fråga:

Hur tycker du då att man skall göra ifall man vill ha nånting av kvalitet utgivet?

Svar:

Det är det som är frågan. I princip finns det två svar – fortsatt, ge inte upp, och fortsatt bli refuserad; eller, pröva ett annat språk och ett annat land.

Naturligtvis löser man problemet lätt själv om man har pengar så att man kan stå för utgivningskostnaderna själv... Det är förlagens vanligaste rekommendation.

Problemet är, att kvaliteten sällan har pengar...

Niclas skrev:

Det dök upp ett par tankar här bara...

Om den lägsta graden av texter som accepteras av förlagen... finns ju alltid risken att det som refuseras helt enkelt är skräp!!! eller likt så mycket annat...

... det görs ju fler olika böcker än någonsin förut. Fler namn blir kända hela tiden! Nån slags begränsning måste det väl finnas. Och det är väl där förlagen gör sina bedömningar.

Om alla författare fick sina böcker utgivna skulle kundkretsen för en viss sorts böcker få för mycket att välja mellan. Och eftersom dom fortfarande har samma pengar så blir fördelningen av boken per författare mycket lägre och fler blir fattigare. Jag antar att förlagen reglerar så att ett visst antal kan överleva på att skriva.

Att publicera för mycket inom en genre vore väl att ta död på de författare som redan lever på skrivandet?!

Niclas

Helt relevanta inlägg. Dock är det att befara att det förekommer eller åtminstone förekommit svartlistning på området, speciellt av sådana som försökte på 70-talet och inte var politiskt korrekta, (det måste man vara på den tiden, ju rödare, desto bättre,) och därför marginaliserades från början och förblev så, medan naturligtvis alltid sådana som betraktats och stämplats som 'för ålderstigna' aldrig haft någon chans. Även ålderdomligt språk, 'arkaisering' och bristande anpassning efter gällande normer och modernistiska krav har av ren slentrian utsorterats genast. 'Ju personligare, desto svårsåldare'. Kort sagt, allt som faller utanför en av etablissemangets vedertagen inskränkt ram av fördomsbestämd standard halshuggs utan kommentarer.

Apropå 70-talets röda diskriminering var standarden i dåvarande Tjeckoslovakien ett system av 'vitlistning', alltså att i stället för svartlistning göra 'vita listor' på författare och litteratur som 'fick' förekomma. Naturligtvis har svartlistning och vitlistning aldrig förekommit öppet i Sverige, men det är att befara att det förekommit inofficiellt 'bakom kulisserna'.

Det mest bedrövliga med denna utveckling mot ensidig kommersialisering exkluderande allt udda är att därmed kvaliteten körs över och skrotas av kvantiteten.

Leif från Lund skrev:

Bokförlagen är idag överhopade av insända manus, och snart detta flöde kan jämföras med en litterär pappersinsamling, där säkert många bra berättelser drunknar i överflödet. Det vore ett oerhört tidskrävande och kostsamt arbete ifall alla manus skulle läsas. Därför finns en del kriterier avseende urvalet av de "författare" som inför förlaget inte är kända; gräddfilen är då exempelvis tidigare publicerade, eller personer kända i andra gärna media sammanhang.

Så här nedan några råd hur man kan väcka förlagets intresse:

1. Följebrevet; det allra första förlaget läser, oerhört viktigt hur detta är formulerat. Tona ner det personliga, hur bra du är på att skriva, vilka sommarkurser i skrivande du genomgått och liknande, för det struntar förlaget i, det enda de bryr sig om är ju vad ditt manus handlar om.

2. Därför i följebrevet lägg ner all din energi på en kortfattad säljande beskrivning av din boks handling, så lockande att ditt manus hamnar i högen "kan vara något att titta närmre på".

3. Nästa steg blir att förlaget börjar läsa dina ord, men aldrig hela romanen, i sämsta fall redan efter första romansidan hamnar ditt verk i returhögen, och mitt råd är att de första fem – tio sidorna är helt avgörande, lockar dessa inte till fortsatt läsning då är det kört. Redaktörerna är erfarna och ytterst skickliga, redan efter ett par rader så får de en uppfattning om språkets kvalitet, då om detta är ännu en "textbroiler" befriad att kommunicera med framtida läsare, ty det mesta som skickas till förlagen idag är rena rama skrivarskiten, obearbetat, egofixerat, sitta i TV-soffandrom....

4. Låt oss förmoda att ditt manus väckt ett visst intresse hos förlaget, då hamnar ditt skrivna verk i en mer intressant hög, nämligen i lektörshögen, det vill säga senare hamnar hos såna som mig, frilansande extraknäckare som åt förlaget läser varenda sida ända till slutet. Vår uppgift är att fylla i en del formulär, i vilka vi anger kvalitén såväl hur vi bedömer att boken kan klara sig den allt tuffare bokmarknaden, därtill skriver vi en mer personlig läsoplevelse, närmast likt en kultursidas recension. Därmed har vi tjänat en hyfsad slant i denna litterära pappersinsamling, och vette katten om inte vi lektörer är pengavinnarna i detta eskalerande författardrömsvansinne.

5. Sen hamnar ditt manus på agendan i ett utgivningsmöte hos förlaget, blir utslaget negativt, så trycker de ut sitt sedvanliga standardsvar till dig, alltså du får oftast ej ta del av lektörens bedömning.

Annat var det förr, då delgav förlagen varför de inte valt att publicera ditt verk.

Ungefär så här ser verkligheten ut idag, vill ju inte dra alla förlag med samma kam, det enda förresten idag som kan gynna en okänd debutant, det är faktiskt att skriva poesi, eller typ om självsvält, ty då kan förlagen söka efter statligt kulturutgivningsbidrag och därmed reduceras förlagets ekonomiska risktagandet. Detta gäller även för litteratur riktade mot barn och ungdom.

6. Oavsett publicering eller ej, för envar som gillar att skriva så skall den inte ge upp, ty skrivandet i sig själv utvecklar människans förmåga att kommunicera i andra nog så viktiga sammanhang.

Lycka till/leffe

Mycket intressant och upplysande. Frågan är hur man skall tolka sådana (okända) refuseringar där förlagen aldrig ens svarar på något sätt och man aldrig får veta vad som hänt..., som i ett försvinnande i det totala svarta hålet...

Tack för ditt utförliga och mycket givande svar.

Mottog detta brev från en annan lektor:

"Jag beklagar, men jag tror alla lektörer svider av pinsamheten i ungefär samma sits – pappersfloden dränker hela marknaden, det mesta bara måste hamna i kloaken läst eller oläst, och naturligtvis blir nästan alla lidande. Felet är inte förlagens eller landets eller dess mentalitets utan snarare systemets som gjort kommersialismen enväldig och allenarådande, vilket resulterat i denna skrot- och skräp- och skval- och fuskkultur av masskonsumtion där, som du säger, kvantiteten dränker och utplånar kvaliteten. Redan van Gogh fick aldrig en enda tavla såld och var ändå sin tids bästa målare – redan då, för mer än 100 år sen! Kanske ingen bättre illustrerade vår moderna världs dilemma än Franz Kafka med hans skildring av den totalt desorienterade människan i en mardrömsvärld av omänsklig absurditet. Även Orwell träffade sanningen bättre på spiken än han själv var medveten om i sin skildring av en värld där alla etablerade värderingar är motsatsen till vad de borde vara, till all logik, sundhet och mänsklighet. Tyvärr är vi inte ens medvetna om detta dilemma. Därför måste en ovanlig begåvning, i stället för att uppmuntras och föras fram, hänsynslöst slås ner och spolats ner i kloaken, därför måste all idealism, i stället för att uppskattas för sin konstruktivitet, stämpas som farlig och motarbetas

till varje pris, därför måste man göra motstånd mot skönhet och värja sig emot den, då den kan ge upphov till farliga känslor, i stället för att älska den och njuta av den; och då kan man verkligen ifrågasätta att vi har detta kontroll- och hjärntvättssamhälle där förmynderiet måste ges all prioritet och sättas före individen och hennes frihet till ett eget liv.

Din olycka är inte att du valt fel yrken utan att du valt sådana yrken som inte är gångbara i detta samhälle, alltså klassisk musik och litteratur, i stället för att kombinera någotdera yrkena med något som du kunde försörja dig på. Jag tvivlar på att exempelvis Jan Guillou alls hade kommit fram med sin extrema våldsfixering om han inte som journalist lyckats göra ett scoop som avslöjare av etablissemangets korrupcion. Du valde friheten i ensidig kreativitet, och även om du inte fått fan för det så måste vårt ihjälbyråkratiserade samhälle i slentrianens namn kallsinnigt tuga ihjäl dig av total likgiltighet, då kreativitet, positivism och initiativ inte går ihop med det Kafka-Orwellska etablerade paradigmet.

Lyckligtvis kan du ändå fortsätta arbeta i kloakerna, underjordiskt men fritt. Kanske någon gång upptäcker vilka pärlor du odlat där. Mest beklagar jag att sådana arbeten av dig inte fått komma fram som verkligen skulle göra gott i samhället, typ dina historiska allmänbildande arbeten, din musikhistoria och för all del din så ovanligt tonala och harmoniska musik. Att sådant inte får höras medan oväsen, disharmonik och skvalmusik förstärkt till outhärdlighet skall få härja fritt till men för vår hörsel tyder på att den värld som Kafka och Orwell försökte komma till rätta med dess värre egentligen inte är något annat än en ny mörk medeltid, som vi befinner oss mitt i utan att ens reagera där emot.

Kort sagt, tyvärr, ju mera man gräver i massgraven, desto värre blir det, och därför är det tyvärr befogat att säga: ju mindre sagt därom, desto bättre. Jag är rädd att jag sagt på tok för mycket.

Håll mitt namn utanför sammanhanget.

med vänliga hälsningar,

N.N."

Slutsats av debatten: Det tvångsmässiga kommersiella tänkandet förlamar och korrumpierar hela kulturen. En fattig konstnär ska inte behöva bekymra sig för att nödgas betala för sin utkomst, vilket ofta är hans största bekymmer idag, där endast redan etablerade namn (helst med förmögenhet) kan accepteras såsom resurser för någon lönsamhet.

Shakespearedebatten 91 (från nätet i översättning)

Jonson är nyckelfiguren, då han står mellan Shakspere och Bacon. Det är uppenbart att Bacon var mera engagerad i Shakespeareprojektet än vad han ville att det skulle vara känt. Hans anteckningsbok 'Promus' kan betraktas som beviset för hans intima engagemang – tillsammans med de andra bevis som länkar honom till teateraktiviteterna i Gray's Inn och till Oxfords och Derbys affärer, som båda var djupt engagerade i teatern, med Ferdinando, William Stanleys äldre bror, även involverad med Marlowe och i de teatersällskap som övergick till Shakespeares. Kort sagt, de var alla inblandade, medan huvudmysteriet är Marlowe. Ingenting kan säkerställas om hans avsked. Om han skrev de sju pjäser som tillskrivs honom, om vilket det råder liten tvekan, så kan inte sannolikheten för att han även skrev hela Shakespeareproduktionen bortses ifrån. Ständigt dyker det upp Marlowereminscenser inte bara i senare Shakespearepjäser utan även i verk av 'John Webster' och andra. Jag lutar mot teorin att Bacon och Marlowe samarbetade i Oxfords efterföljd för att fullfölja dennes pionjärbete men under nödtvungen tystnad och total sekretess om saken, då ingen av dem kunde förekomma offentligt som pjäsförfattare, Bacon på grund av sin politiska ställning och Marlowe då han måste upprätthålla föreställningen om att han var en död poet och spela den rollen konsekvent

intill slutet, för att alls kunna fortsätta sin skaldegärning och teatertjänst i det fördolda, med det ständiga hotet om avrättning inte bara av honom själv men även av hans vänner om han någonsin vågade framträda som sig själv. Bacon kunde bara backa upp det hela så länge han bibehöll sin tillräckligt höga ställning för att kunna beskydda verksamheten. Jonson hade inget emot att stå till tjänst med vad han kunde, eftersom det gav honom pengar i fickan.

Ahasverus minnen, del 70.

Ahasverus fokuserar mer och mer på Jesus själv.

Ända sedan avrättningen av Jesus har västerlänningar och judar skyllt skulden på varandra för processen emot honom. Vem var skyldig egentligen? Det är lika sant vad judarna säger, att Jesus aldrig kunde ha dödats utan dom från den olycksfågeln Pilatus, som vad romare och västerlänningar alltid har sagt, att judarna dömde honom först. Och eftersom västerlänningarna och de kristna alltid har varit en överväldigande majoritet gentemot de små och ensamma judarna, så har de förras ifrånskyllan alltid haft större praktisk betydelse.

Uppenbarligen fann dock båda parter det mödan värt att oskadliggöra den goda människan Jesus. Varför? Vad var det då i hans karaktär som gjorde honom så outhärdligt kontroversiell?

För att ge en antydning av ett svar på den frågan vill jag nu ur minnet citera en av Jesu predikningar. Det är den av hans predikningar som gjorde det största intrycket på mig i egenskap av jude och som jag alltid har kommit ihåg bäst. Det var en mindre skara han höll den för, åhörarna var ungefär 18 stycken och enbart lärjungar och kvinnor som han hade fullkomligt förtroende för. Jag var själv en omogen ung man då som mest följt med Jesus upp till Galiléén för att studera denna profet som fenomen, jag kände redan flera av hans närmaste lärjungar mycket väl och hyste en nästan broderlig tillgivenhet för ynglingen Johannes, vars evangelium jag senare hjälpte honom skriva men som han sedan skrev om i det att han förvandlade allt vad jag hade lagt i Jesu mun till motsatsen, (– det var då jag definitivt tog min hand ifrån kristendomen;) och förtroende för mig hade Jesus vunnit genom att jag ofta ställt honom ärliga och genomtänkta frågor. Det var på den tiden som han ännu kunde säga en sådan sak till mig som: "Du är den enda jag känner som förstår mig."

Men nu vill jag citera denna hans intimare galileiska predikan ur minnet. Han talade på sitt sedvanliga sätt med djup röst och allvarspondus bakom varje ord:

"Mina vänner, tänk inte mera på lagen, den lag som Moses har givit er, den lag som säger 'öga för öga, tand för tand och liv för liv'. Den tiden är förbi. Efter det att Moses gav Israel Guds lag har Gud en gång för alla förkastat Israel som sitt egendomsfolk genom assyriernas och babyloniernas skändliga erövringar, skingringar och bortföranden av vårt folk. Efter det har ett nytt Israel uppstått först genom den store konung Kyros och senare genom Mackabéernas försorg. Men vi vet alla att det inte längre är samma Israel. Vi vet att Israels tio stammar genom assyrierna förskingrades för alltid, ty samariterna, som menar sig härstamma från Efraim, kan ju ingen ta på allvar utom de själva. Benjamins stam utrotades redan på domarnas tid, och den sista återstående Juda stam förslavades först av perser, sedan greker och sedan romare. Ingen är mindre jude i Israel idag än den så kallade judiske konungen Herodes, som är en bastard. Och efter Moses har vi haft profeten Jeremias, efter Moses den störste av alla våra profeter, som under sin tid vågade trotsa hela sin samtid och hela sitt eget folk för att hellre hörsamma Gud. Han sade: 'Hädanefter skall Israels lag vara skriven i vars och ens eget hjärta i stället för att dess bokstav längre skall gälla.' Redan då upphörde Moselagen att gälla, fastän den ändå alltid skall vara historiens förnämsta exempel på moral, etik och medmänsklighet och aldrig skall upphöra att studeras. Men lagens bokstav gäller inte. Den slutade gälla på Jeremias tid då Jerusalem förstördes av babylonierna. Således gäller icke längre sabbatsbudets bokstav: man får arbeta på sabbaten, om blott arbetet är av uppbygglig natur, och det betyder inte att det är sämre att låta bli.

Således behöver ni inte längre vara omskurna i köttet: huvudsaken är att er tanke och ert medvetande är omskurna."

"Men då är vi inte längre Israels barn utan Roms barn, som vilka hedningar som helst," sade en närstående lärjunge.

"Roms lagar är ännu maktlösare mot er än Moses, om ni väl är omskurna i tanken. Detta vare den nya lagen: ert eget samvete. Ni vet alla innerst inne vad som är rätt och vad som är fel, vad som är ont och vad som är gott. Så tänk då alltid efter och gör vad som är rätt och gott och aldrig vad som är ont och fel. Om ni gör så och blott lyder ert eget samvete i allt så kan ingen lag i världen, varken Moses eller Caesars, kröka ett hår på edra huvuden, ty då skall Gud hålla sin hand över er.

Däremot, den som bryter mot sitt eget samvete och gör något orätt, det kan vara av ren tanklöshet, han syndar mot anden, och det är det enda brott som ej kan förlätas av Gud. Så tänk er alltid för. Man kan aldrig tillräckligt noga överväga vad som är rätt och orätt, men avstå aldrig från att göra rätt när ni vet vad som är rätt. Ty att avstå från att göra vad som är rätt är att göra orätt. Om situationen är sådan att ni inte kan veta vad som är rätt, så resignera och tvag edra händer. Men de flesta som tvär sina händer gör det av feghet för att de inte vågar göra vad som är självklart att är det enda rätta. Ty vad som är rätt och orätt är alltid självklarheter. Den enda svårigheten är att komma under fund med alla fakta i saken."

"Men vad skall vi då vara om vi varken skall följa Moses eller Caesars lagar, om vi varken skall vara judar eller romare?"

"Varen människor. Varen mänskliga. Tag hand om er nästa. Älska varandra i anden. Ni skall vara fria människor, och i er frihet skall ni vara omutliga och osårbara. Gör vad som är rätt, och ingen kan döma er. Döm icke andra, och de skall heller inte döma er. Anklaga icke, och ingen skall anklaga er. Låt er förfördelas och behandlas orättvist av sådana som inte vet bättre och ha tålmod med dem, men gör aldrig motstånd. Ingen människa är ädlare än den som ger, och ingen människa är nedrigare än den som tager. Så giv och låt er tagas ifrån, men kräv aldrig någonting från andra. Om någon är skyldig dig pengar och inte betalar tillbaka skulden, så efterskänk skulden och låt bli att låna honom mera. Det är bättre än att förnedra din fria ande till att kräva någonting av honom, hur mycket han än är dig skyldig.

Varen mänskliga. Alla människor är era bröder och systrar och även alla icke-judar och icke-romare. Alla människor har det gemensamt att de lider, och därför är varje människas plikt mot alla sina medmänniskor medlidande. Och vad är medlidande annat än tröst, ömhet och kärlek? Sålunda är medlidandet den faktor som borde förena alla människor och hela mänskligheten med varandra i gemensam bön om frid till Fadern."

Man kan väl förstå vilka frossbrytningar och kalla svettdroppar de maktägande romarna och judiska överstepresterna måste ha känt innanför kläderna då dessa ord nådde fram till dem ryktesvis i fullkomligt förvrängda versioner, som när någon tjänare eller soldat viskade i Kaifas eller Pilatus öra: "Han predikar och säger till folket att varken Moses lag eller Caesars lag längre skall gälla för dem."

Världens sju nya underverk

Det var från Portugal detta initiativ utgick att försöka utkora världens sju underverk i dag genom global omröstning om saken. Naturligtvis var projektet dödfött. Antikens sju underverk etablerades genom en enda filosofs expertkunskap, medan en global omröstning om saken måste attrahera allsköns subjektiva diletanter medan de sakkunniga snarare torde avskräckas från att delta i ett sådant amatörjippo.

De flesta rösterna kom från tredje världen, främst Sydamerika och Asien, varför naturligtvis fler 'underverk' blev utkorade där än i Europa, som visade lågt röstdeltagande. Därför uteslöts exempelvis Akropolis, Neuschwanstein, Peterskyrkan, Hagia Sofia, Stonehenge och andra självklara 'underverk' medan i stället mindre kvalificerade och mer kuriösa 'underverk' etablerades som Macchu Picchu (hyddor i ruiner), Kinesiska Muren (bara en vanlig mur

ständigt fallande i ruiner och omöjlig att underhålla), Chitzen Itza (medan Egyptens Pyramider uteslöts) och Kristusstatyn i Rio de Janeiro. (Påsköjättarna då????)

Taj Mahal röstades fram bland de sju, men inte Angkor Vat i Kambodja.

Man erinrar sig filmen "Världens sju underverk" från 1960, som bestod av en världsodysse mellan alla sevärdheter och märkvärdigheter i natur och arkitektur kring hela världen, som tycktes fastställa det förhållandet, att om Antiken bara haft sju underverk, så drällde världen av sådana idag, då de fanns överallt.

Därefter har sådana iögonfallande underverk tillkommit, som till exempel operan i Sydney (nerröstad) och det nya biblioteket i Alexandria (inte ens fört på tal i omröstningen).

De flesta lär underkänna det klåparaktiga försöket att genom amatörörmöstning få fram bara sju underverk i den mänskliga världen.

Kalender, augusti 2007

- 2 Peter O'Toole 75 år.
- 3 Rupert Brooke 120 år (poet stupad i första världskriget)
- 8 Dustin Hoffman 70 år.
- 13 Fidel Castro 80 år.
- 15 Indiens självständighet 60 år.
- 17 V.S.Naipaul 75 år.
- 18 Robert Redford 70 år.
- 23 80 år sedan Sacco och Vanzetti avrättades i USA, förklarade oskyldiga 1977.
- 27 Antonia Fraser 75 år, maka till Harold Pinter och bättre som författare.
40 år sedan Brian Epstein (Beatles' manager) begick självmord.
- 31 Malaysias självständighet 50 år.

Succéresan, del 13 : Hemresan.

Hemresan blev förskräcklig, ty denna annandag påsk skulle alla resa hem samtidigt. Jag hamnade i en överfull kupé mitt emot en berusad tysk som kommit på fel tåg, varför han fick betala dubbel biljett, vilket han naturligtvis blev desto mera sur för, vilket han lät gå ut över mig. Hans ben var alltid i vägen, och det fanns skäl att misstänka att han njöt av att sparka mig. När jag ville öppna min väska under benen för att ta upp en ny bok att läsa blockerade han den med sina så att jag inte kunde öppna den. När jag bad honom dra undan sina ben så att jag kunde öppna min egen väska blev han ohövlig och arrogant. Jag gav fan i honom och gick till restaurangvagnen.

Min avsikt där var den oskyldigaste tänkbara: jag ville ta en cappuccino. När jag fick min cappuccino och skulle lyfta den från bordet för att föra den till munnen gjorde tåget en olycklig krängning just i det känsligaste ögonblicket. Koppen med det brännheta kaffet åkte direkt ner i grenen på mig och förstörde byxorna. Dessutom stänktes naturligtvis hela bordet ner, och golvet blev bara soppa. Det är otroligt vad en liten plastmugg kaffe kan åstadkomma för oöverskådliga förödelse. Av ren reflex inför den brännheta vätskan reste jag mig häftigt under rytande internationella svordomar och stälpte nästan hela bordet med allt vad som på det befann sig inklusive tre andra fulla cappuccinomuggar tillhörande bland annat två damer. Den ena försvann genast och kom aldrig mer tillbaka. Själv tog jag omgående min tillflykt till en toa för att torka mig, där det inte fanns något papper – toapappret var slut, och i stället för handdukar erbjöds varmluftsblåsning. Ursinnig sökte jag en annan toa, men på detta moderna tåg var varannan toa bara för damer medan alla herrtoaletter var upptagna med köer. Jag hade hamnat på världens omöjligaste Kafkatåg.

Det blev till att acceptera nödtvungenheten till att sitta i äckligt våta varma byxor som luktade kaffe tills de torkade. När jag återkom till restaurangvagnen för att försöka göra om operationen från början (med ny beställning av ny cappuccino) var kaffet slut. Sålunda var det bara att

återvända till det odrägliga fylloet i kupén och hans oförskämda ölstinkande sällskap – i våta varma byxor.

Natttåget från München till Köpenhamn var lika överfullt. I den kupé jag hade platsbiljett till satt det två mycket vackra unga mörka flickor som troligen var från Prag. De bad att jag för deras skull skulle söka en annan kupé, de anvisade mig en som såg ledig ut, och där förekom det en mycket trevlig dansk som talade god öresundska. Han visste att berätta, att i närheten av min bror och min mor finns resterna av vad som en gång var Nordens största kloster i Vimmerhøj. Tåget satte i gång, vi var ensamma i kupén, prognosen såg bra ut inför natten, när det kom in en tysk tant i kupén med avskräckande yttre fullt utrustad med flera resväskor och en koffert, som hon placerade i dörröppningen, så att ingen mer kunde komma vare sig in eller ut. Hon ursäktade sig med att alla de andra kupéerna var överfulla, vilket de inte alls var. Hon hade bara bestämt sig för att befästa sig i vår. Vid nästa station kom det ett fruntimmer till in i kupén och uppfyllde en och en halv plats med sin översvallande kroppshyddas – ingen skulle mer kunna rubba den kvinnan ur fläcken. Jag ursäktade mig inför dansken och slog till reträtt.

I en annan kupé låg det bara en ung man och sov. Jag fattade posto där och fick vara i fred, vilket även den sovande fick vara, tills kupén invaderas i Nürnberg av tre kedjerökare. Det hör till saken att jag inte kunnat få platsbiljett för icke-rökare och därför hamnat bland rökarkupéerna. Två av dessa kedjerökare var ett helt ungt par som talade amerikanska. De var ovanligt fula. Han var en fetlagd punkare med svärtat hår medan hon var stubbad med ena armen i gips och såg farlig ut, som om hon ofta varit i slagsmål och normalt startat dem själv. Under hela natten skulle de sitta mitt emot varandra vid fönstret och dricka och röka och supas utan avbrott. Han frågade sina utsatta medpassagerare: "Jag hoppas ni inte har något emot att vi röker," fastän det var en rökarkupé, som för att håna dem, då det var tydligt genom återkommande hostattacker att åtminstone två hellre varit utan röken; och den sovande frågade han, när denne väckts ofrivilligt en gång för mycket: "Jag hoppas vi inte håller er vakna." Det visade sig att detta rekordvulgära par skulle åka till Danmark bara för att gifta sig, då detta var enklare i Danmark än i Tyskland, då ingen av dem var dansk medborgare. Den hårde armbrytarkillen var 25 år gammal och hon ungefär lika gammal, men båda såg betydligt äldre ut. Han klagade redan på sina gråa hår.

I Neumünster steg de av efter att ha grälat och supit och rökt hela natten, och jag önskade killen lycka till i hans äktenskap. Han grymtade till som om han redan varit gift i 50 år och ångrade det. Sedan fick man äntligen sova. Klockan var då närmare fyra på morgonen.

Våren hade inte kommit till Danmark men var tydligt på väg. Det var 9 grader varmt men vackert, men intet grönt löv sågs på vägen till Helsingör. Där försökte jag ringa hem till var min mor och bror bor men ingen svarade. Jag chansade på att ta tåget vidare till Hornbæk. Där sökte jag förgäves en telefon på stationen, men det fanns ingen. Någon visste att berätta, att det fanns en telefonbox i byn, men att den var den enda. Jag fann den, ringde och fick svar. Nästa anhalt på resan var räddad.

Det blev sedan en idealisk samvaro med den egna nordiska familjen i Danmark som avslutning till den myckna idealiska samvaron med den egna italienska familjen i Verona. Därtill hade jag vunnit en kanske ny idealisk familj i Toscana i Lucca, medan alla de övriga fanns kvar att tänka på och drömma om, främst Lorella med sin ständigt mer omfattande krets av vänner i Piemonte och Milano men även alla dem jag inte fått träffa under denna resa i Bulgarien, på Sicilien, i Rom och i Kalabrien till följd av denna resas tidsbegränsning till bara tre veckor. Ej heller fick jag på nytt träffa Bodil i Helsingborg, då hon var upptagen, eller Mikael i Lund, då Maggan just kommit hem från sjukhuset. Det var bara att resa hem direkt från Danmark och tänka på alla dessa.

(mars-april 2006)

Idealresan, del 4: Konstantinopel

Den ena besvikelsen följde på den andra under min turkiska resa. Tåget till Konstantinopel-Istanbul bestod av bara sovvagnar, så man tvingades lösa en sovvagnsbiljett, något som jag aldrig gjort frivilligt, då ligg- och sovvagnar vanligen var obekväma, man kunde inte sitta och

läsa i dem, de var dyra, och man sov inte bättre för det. I stället blev gränskorsningen Bulgarien-Turkiet tämligen smärtfri, men man saknade det gamla balkanska gränskaoset med de larmande hoparna av fattiga andra-klass sittresenärer och turbulenta zigenare.

Det regnade när jag kom fram till Konstantinopel. Men det värsta var att mitt gamla vandrarhem inte fanns kvar. Det hade varit under renovering senast jag var här för två år sedan, och nu var det i stället "*Great Ottoman Empire Hotel*", ett lyxhotell för eliten. Mitt hem i Konstantinopel sedan 18 år var förlorat.

Jag tog i stället in på ett annat vandrarhem av mycket blygsammare slag som helt saknade alla Yücelts fördelar – ingen servering, ingen terrass, inget Internet, inga stolar, ingen utsikt, och trångt. Jag skulle inte ha kommit hit och bestämde genast att inte stanna längre än en dag.

Förgäves hade jag försökt kontakta Ringo, men han hade inte hört av sig på ett år och hade då varit i Rumänien. Man saknade hans varma välkomnande och goda värdskap och kände sig fullständigt "*at a loss*".

Emellertid var därmed kriserna i Istanbul inte över. Jag tog det lugnt och gick tidigt och lade mig för att i god tid följande morgon bege mig till tåget. När jag gjorde så och kom till stationen visade stationsklockorna olika tider: somliga visade 7.50, andra 8.50. Tåget skulle gå 8.30. Inget tåg fanns att tillgå. Full av onda aningar vände jag mig till stationsinspektören. Jo, tåget hade gått för 20 minuter sedan. I natt hade tiden flyttats fram en timme. Ingen i Istanbul tycktes ha varit medveten om detta, allra minst jag. Det var bara undantagsklockor som flyttats fram.

Det var samma elände varje år, men eländet var dubbelt om man var på resande fot och på ett ställe där man var omedveten om tiden. Jag var fast i Konstantinopel ett dygn till. Att återvända till det eländiga trånga vandrarhemmet var det sista jag ville. Jag hittade ett annat på vägen upp där priset var 10 Euro eller 20 turkiska lira. Frukost och Internet ingick, men Internet fungerade inte. Det var ett bra ställe, men då jag tvekade gav mig värden en adress till ett annat. Det skulle ligga bakom Blå Moskén. Jag hade aldrig varit i de kvarteren tidigare. Jag beslöt att ge det en chans och gick på upptäcktsfärd.

Det tog tid att hitta, men till slut efter mycket frågande nådde jag fram. Adressen som givits mig var en gata, inte namnet på något vandrarhem, men det som låg vid denna gata var tämligen iögonfallande. Det hette '*Big Apple*' och var litet och anspråkslöst men ändå fullt acceptabelt. Avgiften var bara 15 turkiska lira, och däri ingick både frukost och Internet. I frukosten ingick en fullständig salladsbyffé med oliver, gurka, tomater, ost, bröd, smör och marmelad samt te eller kaffe i obegränsade mängder, och det var det bästa av allt. Jag hade funnit ett nytt hem i Konstantinopel.

Vädret blev också bättre, och vandrarhemmets frukostrum högst upp hade utsikt mot havet. Efter första dagens svält kunde jag frossa i en förträfflig frukost, ta det lugnt, njuta av dagen, och jag behövde inte ens snåla med pengarna.

Allt detta adderade upp till att det blev lika svårt att lämna Konstantinopel som någonsin. Jag hade funnit ett nytt hem där, upptäckt en ny underbar stadsdel och trivts bättre än någonsin. Den turkiska ekonomin var på väg i rätt riktning, sex nollor hade strukits så att den turkiska liran nu var jämvärdig med den bulgariska levan och den tidigare tyska marken, inflationen hade reducerats till 6 procent, och Konstantinopel var och förblev en underbar stad, en av de finaste och friskaste i världen, med bara 12 miljoner invånare officiellt, inofficiellt kanske upp till 15. Endast ett fåtal städer i världen som Mexico City, São Paulo, Tokyo och Kairo var ännu större, men av dessa var denna den ojämförligt vackraste.

Jag fick tre trevliga medpassagerare, ett ungt brasilianskt par och en tvättakta turk. Paret hade med sig berg av bagage som de släpat med sig över hela Europa och mött problem med överallt. Under en tågresä från Rom till Nizza, raka spåret, inga tågbyten enligt plakatet, blev det något fel på tåget i Viareggio, de måste byta där och hamnade på fel tåg som tog dem till Florens, nästa tåg råkade ut för en punktstrejk så de måste evakuera det också, så det blev fyra tåg från Rom till Nizza med många timmars väntetid emellan i kylan och natten.

Även nu råkade de illa ut. Det visade sig att järnvägen mellan Alexandropolis och Komotini i östligaste Grekland var kaputt, så den sträckan måste man skarva med buss. De hade tre stora

koffertar utom ryggsäckar och handbagage. Jag förvånade mig över att de inte lyckats bli av med någon del av denna bagagesamling under sådana ideliga strapatser och omlastningar.

Turken var fotograf och mycket kultiverad. Han var specialist på att fotografera symfoniorkestrar under pågående arbete samt tavlor på gallerier. Han berättade om en legendarisk turkisk violinist Aila Erman som fått spela på Toscaninis begraving 1957 och nu dragit sig tillbaka som 70-åring och nödgats sälja sin Stradivarius då hon inte längre hade råd med försäkringen – ett annat av alla dessa vemodiga musiköden.

Vi skildes där i Komotini. De fortsatte mot Thessaloniki medan jag måste vänta till halv 2 på natten på nästa fungerande tåg till Athen.

(I nästa nummer: *Inga chocker i Athen.*)

Rehabiliteringsresan, del 8: Jim Corbett.

Innan jag lämnar Naini Tal definitivt bakom mig med den första halvleken av resan måste jag säga något om Jim Corbett. Jag läste 800 sidor av honom på vägen till Darjeeling, varför man kan säga att jag gjorde hans närmaste möjliga bekantskap. Hans hem var i Naini Tal, han har för alltid satt sin personlighets prägel på orten, han betydde mycket för dess utveckling, och han var en av dessa intressantaste engelsmän i Indien som definitivt var indier fastän de samtidigt var engelsmän. En annan sådan var John Masters, vars familj levde i tre århundraden i Indien, och som skrev de bästa romanerna om Indien efter Kipling: *"Night-Runners of Bengal"* (om Sepoyrevolten) och *"The Deceivers"* (om Thug-sekten). En annan av samma sort var M.M.Kaye som skrev *"The Far Pavilions"*, en annan omistlig Indienroman. Jim Corbetts familj var egentligen irländsk, men de hade bott i tre generationer i Indien och hörde därmed definitivt till "de vita indierna". Han talade hindi flytande och behärskade de lokala dialekterna omkring Kumaon och Garwhal, och det var först sent han började skriva, medan han hade ett rikligt material att ösa ur genom sin erfarenhet som Indiens främste jägare någonsin med människoätande tigrar som specialisering.

Dock skrev han inte bara jägarhistorier, fastän hans första bok "Människoätare i Kumaon" blev en omedelbar bestseller som hållit sig kvar som etablerad och oöverträffad jägarklassiker sedan den kom ut 1946. Hans bästa bok heter "Mitt Indien" och är tillägnad alla Indiens fattiga, 90 procent av befolkningen som han solidariserade sig med. Han tyckte aldrig om politik och höll sig bestämt på avstånd från den så länge han levde. Därmed tog han också avstånd från hela självständighetsprocessen. "Mitt Indien" skrevs i Kenya efter att han lämnat Indien för gott efter självständigheten 1947 och består av små episoder ur hans långa erfarenhet (han var född 1875 och jämnårig med Churchill) som ofta poängterar just de lägre ståendes lott. Den kanske främsta pärlan i hela samlingen handlar om de båda barnen som gick vilse i djungeln och förblev försvunna i 77 timmar tills de hittades liggande tillsammans fridfullt sovande. De hade alltså klarat sig 77 timmar på egen hand i djungeln utan att någon tiger, leopard, elefant, vildsvin, björn eller något annat brutalt vilddjur gjort något annat än lämnat dem i fred. Han beskriver detta som den verkliga "djungelns lag" där ingen bråkar med varandra i onödan. Han jämför dessa vilddjurs respekt för två försvarslösa barn med den mänskliga "civiliserade" världen där Hitler just under sex år hade ställt till med ett betydligt värre kaos och förödelse än vad som någonsin kan förekomma i någon djungel, urskog eller vildmark. En annan av hans historier berättar sannsagan om "Mowgliflickan," ett förvildat barn som vuxit upp i djungeln och blivit som Mowgli fast hon var en flicka, men hon hade inte uppfostrats av vargar utan av björnar. (Tänk på Baloo.) När hon kom i kontakt med "civilisationen" kunde hon inte "civiliseras" utan sattes på anstalt där hon dog efter bara två dagar. Tyvärr fick Jim Corbett veta om fallet för sent för att kunna ingripa. Han om någon hade förstätt henne, som han förstod sina tigrar och leoparder.

Hans jägarkarriär förde honom dock så långt att han insåg hur det skulle sluta och vidtog åtgärder för att få till stånd de första nationalparkerna i Indien, främst för att rädda tigers framtid. *Corbett National Park* sydväst om Naini Tal blev en succé och är kanske den enda platsen i världen

där tigrar (och med dem allt annat storvilt) får leva och förkovras i fred. Han försökte sedan även i Kenya driva igenom nationalparksidén med växande framgång med åren.

Hans beslut att lämna Indien som gammal vid 72 år berodde bara på självständigheten. De flesta briter som bodde i Indien (och Pakistan, Ceylon och Burma) gjorde samma sak. De ville inte bli en andra klassens medborgare, vilket hände med dem som blev kvar. (Se Paul Scotts roman *"Staying On"* om Darjeeling.) Man kan beklaga att de inte tog ansvaret att stanna kvar, kanske då de olika indiska länderna hade klarat sig bättre och lyckats undvika en del formidabla kriser, och när man ser på vad som hände, med det brittiska Indien splittrat i Indien, Pakistan, Burma och Ceylon, med Indien och Pakistan nästan konstant i krig sedan dess, med de ohyggliga folkvandringsmassakrerna i Punjab till följd av delningen, med Nehrus misslyckade vänskapspolitik med Kina tills Kina startade kriget 1962, med Indiens milt sagt fega förhållande till folkmordet i Tibet, med förfallet efter självständigheten över hela Indien, med krishärdarna Hyderabad och Kashmir, som inte ville överges av briter, och så vidare. Man behöver bara iaktta en sak i Indien för att få en uppfattning om vidden av indiernas omogenhet och ansvarslöshet efter självständigheten: den katastrofala nedskräpningen överallt. Till och med när jag gick upp till China Peak (numera Naina Peak) på över 2600 meter var slutningen närmast toppen översållad av tomma plastflaskor och karamellpapper.

Churchill var emot självständigheten men var då utan mandat, själva Gandhi försökte vad som helst för att hindra delningen men blev mördad av sina egna, man kan verkligen ifrågasätta Indiens kärnvapenpolitik, och frågan är om det inte hade varit bättre om briter fått vara kvar även i andra sedermera urspårade länder som Rhodesia (delat), Sydafrika (som spårade ur i apartheid), Sudan (där miljoner dör i inbördeskrig), Uganda (som togs över av Idi Amin), och så vidare. Finns det någon före detta brittisk koloni som har lyckats på egen hand? Det skulle i så fall vara de minsta, som arabemiraten, Singapore och Brunei.

Jim Corbett dog 79 år gammal år 1956 i England, men i Indien och framför allt i Naini Tal lever hans minne vidare. Hans böcker fortsätter att komma ut i nya utgåvor, men tyvärr har det mesta av hans direkta arv gått förlorat: hans fotografier, hans filmer, det lilla mönstersamhälle han skapade utanför Naini Tal, och den vildmark som han älskade i Kumaon, som trots hans ansträngningar tyvärr i mycket stor del förskingrats och utplundrats genom avverkning och uppodling. Jag har tyvärr aldrig fått se hans tigrar, leoparder, elefanter eller björnar i Kumaon, utan det enda jag fått se av allt detta var en gång en gasell uppe i bergen – utom alla de vanliga fjantiga aporna.

(I nästa nummer: *Två dygn till Darjeeling.*)

Konferensresan, del 10: Vändpunkten

Kallduschen blev bara början. Snart öste det ner i Lamayuru med hela naturens samlade ursinne och vansinne, så att den förra och enda gången jag upplevde regn här i Lamayuru för sex år sedan, då också Manalivägen förstördes för två veckor, framstod som bara 10% med årets dagligen ständigt återkommande syndafloed. Det kom inga bussar från Leh mera, ty bron närmast Leh västerut hade rasat. Trafiken kanske skulle komma i gång i morgon, kanske i övermorgon.

Det var tydligen lilla unga Emilies öde att råka ut för syndaflooder vart hon än reste. Hon hade simmat i tsunamin i Thailand 26 december 2004, och sedan hon kom för första gången hit till Indien den 23 juli hade hon bara upplevt skyfall varenda dag och blivit sittande i ett sådant en natt. Hon fick panik i Lamayuru, träffade några medfransmän som skulle fly till Alchi, fick gratis plats i deras jeep och stack. Jag tvivlade på att det skulle regna mindre i Alchi.

Hennes erfarenhet av tsunamin i Thailand med en efterföljande sex månaders vistelse där för återuppbyggnads- och hjälparbete hade dock haft samma konsekvens för henne som för överlevande krigsoffer från andra världskriget – en desto starkare vilja att leva. Så upplevde jag även Ladakh efter alla dessa översvämningskatastrofer överallt, som en krigszon, som krävde desto rejälare återuppbyggnad.

Det var en stor grupp italienare som ockuperat hela hotellet, så att jag fick sova i köket. De var hur trevliga som helst, nästan allesammans från alpslutningarna typ Vicenza och Bellinzona, de var pålästa och lyssnade till utdragna föredrag från sin gruppleddare, men jag gick inte in i deras grupp. De var ju ändå bara turister.

Två australiensare lyckades ta sig från Leh på motorcyklar. De berättade, att återuppbyggnaden av bron närmast Leh nu hade kommit så långt att två betongbalkar lagts över strömmen. Över dessa balkar hade de klarat sina motorcyklar. De berättade vidare, att hela Leh fortfarande var katastrofområde, den ena bron efter den andra hade farit iväg, det fanns väl inga kvar nu, medan ladakhierna bara tittade på och antog att det skulle sluta regna någon gång.

Huvudgatan i Lamayuru, den stora breda backen som går upp från nya landsvägen vid mitt hotell 'Dragon' till gamla landsvägen och klostret, var en enda tjock sörja av lera och muddar. Där förrättade lokalbefolkningen sina viktigaste affärer, där tvättade de vid brunnen, där lekte barnen i gyttjan, medan alla som måste passera denna Lamayurus paradgata halkade och löpte stor risk att slinta ner i en tjock brun pöl. Denna backe och huvudgata var illa sargad och härjad av otaliga ras och jordskred. Det var en paradgata som man från början gett upp hoppet om att kunna underhålla eller ens få att likna någonting.

Ändå var Lamayuru mera imponerande än någonsin. Här förekom en otrolig blandning av internationella element från hela världen, som av någon anledning samlades och förenades just i Lamayuru bortom ingenstans. En väldig fransk grupp tog just till flykten när vi kom, den ännu vidlyftigare italienska gruppen dominerade hela hotellet och hela orten hela dagen, efter regnen ankom en grupp på ett dussin ryska cyklister, vilkas cyklar pryddligt stod parkerade i en oöverskådlig samling utanför klostret, medan jag till sällskap till middagen på Shangri La fick en Hongkonges, som liksom jag tänkte sig till Padum, (jag hade inte gett upp detta ännu,) och en fantastisk sportsman från Melbourne, Australien, som gjort Vätternrundan och ville göra Wasaloppet.

Han hade under det senaste halvåret på sin motorcykel kört från Schweiz över Turkiet och Iran till Pakistan och Indien. Iran var hans favorit. Liksom så många andra hade han där funnit de intressantaste, mest bildade och mest kunniga människorna, som gärna diskuterat vad som helst med honom och vanligen varit mycket kritiska mot sin egen regim. Han sade, att i det iranska parlamentet satt det både en kristen och en jude och att ingen i Iran ville ha krig utom regimen. Även Pakistan hade han funnit ytterst angenämt, han hade kört direkt från Iran in i Pakistan över öknen (en av de värsta i världen) och där funnit (efter diverse sandstormar) moln och regn i Quetta, där det kanske aldrig i historien hade regnat förut.

Efter Pakistan hade Indien blivit som en chock för honom, och han hade förlorat tre veckor i Delhi innan han äntligen kommit iväg norrut och omedelbart kört in i Nepal. Det var hans bästa nyhet. Inbördeskriget hade helt kommit av sig och äntligen slutat, alla spänningar hade upphört, gränsvakterna och poliserna var helt avslappnade, och överallt hade han mött vänlighet och entusiasm inför den nya efterkrigstiden, men sorgligt mycket hade raserats och måste byggas upp igen från noll. Från Lamayuru planerade han fortsätta till Kashmir. Han hade hela tiden klarat sig före monsunen, tills han blivit dränkt i Leh.

För morgondagen planerade vi att tillsammans gå till Wanla – om det inte regnade.

Aftonen slöts i det bästa tänkbara sällskap med de tretton italienarna, som bjöd på rom, whisky, frukt och te. För en gångs skull var man i riktigt glatt sällskap igen, vilket behövdes. Även de hade regnat in från alla sina ändrade program och skrinlagda planer, men deras guide meddelade att prognosen tydde på bättre väder. Detta om något behövdes. Glada och druckna gick vi alla till sängs med trots allt gott hopp inför morgondagen.

Efter detta uppenbarade sig plötsligt fullmånen och upplyste en stjärnklar himmel. Det var första gången.

(I nästa nummer: *Kort gästspel i Alchi.*)

Lycklig resa med komplikationer, del 19: Kontroversiell Nubraexpedition (forts.)

Naturligtvis kan dock min Nubraexpedition te sig klandervärd. Den kostade en förmögenhet (2100 rupier, 420 kronor) för bara två nätter, det var en extra lyxresa som gick helt emot mina vanliga principer, jag skaffade mig sex reskamrater med ständigt motstridiga viljor och som jag hela tiden måste vänta på när de sölade och fastnade och shoppade, och jag lät mig bindas vid ett beroende av en jeep, dess förare och dess andra passagerare, fastän jag alltid reste bäst ensam. Men alternativet hade varit att sitta kvar i Leh, ty min tid kvar var för kort för andra företag, och jag behövde röra på mig och få omväxling.

Visserligen kunde jag ju Nubra utantill, klostret i Diskit hade jag redan fotograferat intill tjatighet tidigare år, Sumur och Panamik tråkade ut mig, men ändå var det ännu en gång en enastående upplevelse att få komma tillbaka till Hundar, klostret i den gapande klyftan med hela Nubradalen utbredd nedanför i sin härlighet med andra kloster ovanför att klättra upp till, av vilka man aldrig nådde det översta. Hundar bekräftade att jag gjort rätt trots allt och att jag ingenting hade att ångra.

Vi bodde på *Jamshed Guest House*. Stefano och Caterina, Marco och Vania, och Anna och Marco bodde i var sitt dubbelrum med egna badrum medan jag fick slagga i dormitoriet med toalett utomhus. Inget av de tre unga paren ville låta ta in en tredje säng i deras rum. Jag kom åtminstone billigare undan i stället.

På vägen utanför Diskit stötte vi ihop med en europeisk husvagn från Tyskland med en motorcykel upphängd baktill. Det var en ensam tysk som bodde där, och han hade färdats med den i sex månader genom Europa, Turkiet, Iran och Pakistan till Ladakh där vi mötte honom i Nubra, världens ände, det nordligaste någon utlänning kunde bege sig i Indien.

De vilda padovanerna hade kommit inflygandes tillsammans med Dalai Lama den 17.8 och blev så begeistrade av Hundar att de började umgås med vilda planer på att trekka över bergen till Leh och glömma sin jeep. Jag lade mig inte i.

Vi hade dock en underbar avskedsbankett på sju man hand (med tre damer) i köket på *Jamshed Guest House* under de trevligaste italienska former med alla de främsta lokala festrätterna på bordet. Det var kallt ute, alla var påklädda med jackor eller dubbla tröjor inomhus, men bättre kunde en stämning i Ladakh inte bli.

När jag gick och lade mig som vanligt vid 10-tiden satt italienarna fortfarande uppe och spelade kort av hjärtans lust på fem man hand – Vania, den sjätte, var sjuk. Caterina hade varit det under dagen men hållit modet uppe, medan Vania sloknat totalt.

Italienare begår vanligen det felet i Indien, att de på grund av sin rika matkultur hemma äter för mycket i Indien. Det går inte och allra minst på över 3000 meters höjd, där förbränningen går mycket snabbare. Därför bör man inte äta något på dagen i Himalaya egentligen utom det mest elementära, och då smakar en middag på kvällen desto bättre.

På morgonen återvände jag upp till klostret i Hundars klyfta och vandrade vidare uppåt till den yttersta stupan högst upp med alla vindhästarna varifrån man hade den bästa utsikten över hela den överväldigande vackra Nubradalen.

Tyvär hade de tokiga padovanerna fått för sig att de skulle rida på baktriska kameler i Nubra. Detta skulle sinka hela dagen. Jag visste av erfarenhet att det var säkrare ju tidigare man nådde upp till passet för möjligaste undvikande av trafikproblem, men de hade satt sig i sinnet att rida på baktriska kameler. Därför körde vi rakt ut i öknen med risk för att köra fast i sanddyner eller kvicksand, det var rena safarin, och jag trodde aldrig de skulle hitta några baktriska kameler. Men de fanns verkligen, två damer och en herre fick rida på sina kameler, och därmed gick hela förmiddagen förlorad.

Problemen började sedan strax före *North Pollo*, den sista checkposten före passet, där vägen började bli besvärlig. Just på det besvärligaste stället, där vägen går genom lösaste sand, möttes vi av en militärkonvoj på 11 mastodontruckar till att börja med som alla körde fast i sanden. Dessutom blåste det, så att det hela urartade till en lokal sandstorm (på 5000 meters höjd) i vilken man ingenting såg och genom vilken mastodontruckarna måste ta sig levande. En låg sedan gammalt oigenkännlig och förvriden till ett dragspelstålskelett längre ner efter att ha störtat 100

meter. Precis när de 11 truckarna började komma igenom dök det upp en fortsättning på konvojen: inalles 40 mastodonttruckar. Det var bara att stänga in sig i jeepen, tillsluta fönstret hermetiskt, strunta i sandstormen och truckarnas mödosamma sandplöjning och i stället ägna sig åt läsning.

När vi väl kommit över passet och närmade oss *South Pollo* på andra sidan stod där en ny militärkolonn i vägen utan att röra sig utan anledning och blockerade allt. Ny omfattande läspaus. Vi kom inte fram till Leh förrän 16.30, sju timmar efter Hundar. Det hade bara tagit fyra timmar att ta sig till Nubra.

Dock hade vi en mycket skicklig chaufför, som det var ett nöje att färdas med. Han höll ganska konsekvent 70km/timmen på dessa smala Himalayavägar längs klippfyllor och med ständiga krökar och överraskningsmoment. Ibland stöter man på anslaget "*Be gentle on my curves*" ("Ta mina kurvor försiktigt") på farligare vägsträckor, men hur effektivt och hårt vår Dorje än körde tog han faktiskt alltid kurvorna försiktigt och tutade alltid vid farliga krökar. Nubrautflyktens största nöje var nästan hans chaufförskap.

Marco och Anna skulle följande dag vidare till Srinagar, och jag hade tipsat dem om min gamle bergsklättrarevän Rashid och hans husbåt Ceylon. Jag hoppades de fanns kvar ännu. Det var nu sex år sedan Rashid och jag hade klättrat ovanför Sonamarg tillsammans. Vania och Marco, Caterina och Stefano skulle dock stanna kvar en dag för att vila upp sig innan de skulle ge sig iväg till Tso Moriri.

(I nästa nummer: *Farväl till Ladakh.*)

Jubileumsresan, del 17: En liten tibetansk by.

Norbu inbjöd mig hem till sitt kloster. Det var inte helt utan beräkning han gjorde det, men hans syfte var helt altruistiskt. I januari skall Dalai Lama leda ett kalachakra i södra Indien, och naturligtvis vill alla tibetaner resa dit för att delta. Men resan dit är lång och dyr. När han hörde att jag var ansluten till ett tibetanskt sällskap i Göteborg hoppades han att jag kunde intressera medlemmarna i föreningen till att hjälpa tibetanerna i hans koloni i Manali (110 tibetaner) med resekostnaderna. Naturligtvis skulle jag gärna göra detta. Bara om vi kunde hjälpa några tibetaner på vägen vore det en ovärderlig hjälp av högsta betydelse.

Klostret var helt otillgängligt då det var ett nunnekloster (med 100 nunnor och 30 munkar) helt osynligt högt ovanför landsvägen på andra sidan om Beas mot Nagar. Dess position var lika spektakulär som Nagars (med Roerichs villa krönande den urgamla befästade konungastaden) men med morgonsol, medan Nagar hade kvällssol. Då vädret fortfarande var idealiskt var hela utflykten fullkomligt idealisk, då det inte fanns något jag älskar mera i Himalaya än att få utforska nya kloster. Pangongklostret var restaurerat och verkade därför modernt men var i själva verket urgammalt.

Efteråt tog han med mig ner till den tibetanska kolonin längre nedåt strömmen (26 km från Manali) där jag bjöds på lunch. För svensk standard skulle denna tibetanska by framstå som undermålig slum, men den var helt normal för tibetanska förhållanden med mycket poesi i rännstenarna.

En liten tibetansk by

Husen ligger trångt vid rännstensgränder,
gamla slitna ruckel med mest håll och springor,
någon plansch från bättre världar,
trångt i bykaféet med nedsuttna bänkar,
men med lyckliga stamgäster, bara solskensansikten,
en liten koloni av hundra landsflyktiga tibetaner,
en hel värld av poesi och drömmar, optimism och längtan,
ingen sorg men bara hopp — och glädje i intim gemenskap.

Kan det vara bättre? Mikrokosmos företer ej sällan
i förtryckt förminskning en betydligt bättre värld
än världen utanför, som ockuperar andra länder
och fördriver tibetaner i exil.
I rännstensgränden sipprar poesin
mer gyllene och varmt än någon välfärd.

Min värd var också anknuten till det tibetanska klostret i byn som dess sekreterare, vilket inte hindrade att han slog runt och festade och kom hem berusad ibland. Det gjorde han första kvällen sent klockan 10, varvid han väckte upp sin hjälpreda, som redan sov, och bad honom fixa kaffe åt mig. Kort sagt, min värd och jag kom bättre överens än någonsin, och när vi skildes bad han mig än en gång betrakta sitt Grönland som mitt hem. Jag var den sista gästen, sannolikt skulle ingen mer ta in där i år, under vintern gick temperaturen ner till minus 14, och jag undrade just hur länge ännu han skulle hålla sitt fort mot kylan och vänta på eftersläntrande stamgäster. Han ville ogärna ta risken att de skulle finna ett tomt hotell, om de kom. Själv bodde han i ett av rummen med värmeaggregat och TV, steg upp klockan 7 medan det ännu var som kallast och passerade dagarna där med att läsa. Den sista gästen före mig, en vilsen Paul, hade checkat ut dagen före mig vid midnatt, en högst besynnerlig tid att lämna ett förfruset Manali vid.

Resan från Manali blev en upplevelse. För en gångs skull tog jag inte en nattbuss utan en morgonbuss, för att få uppleva landskapet på vägen genom Kangradalen, som jag aldrig fått se. Den vackraste biten var den mellan Kullu och Mandi utmed Beasfloden, som här är uppdämd till en fjordliknande sjö, ovanför vilken vägen ringlar sig i fantastiska krumbukter med häpnadsväckande panoramautsikter över ett extremt romantiskt landskap av sjöar och höga berg med vildvuxna branta gröna sluttningar med små pikanta hindutempel.

Även fortsättningsvis väster om Mandi förblev vägen härresande vacker, men det intressantaste stället var Baijnath, en uråldrig kultplats med rester av förhistoriska tempel, som har ett mycket spektakulärt läge med höga branta kala berg dominerande hela horisonten mot norr, ungefär som Kilimanjaro dominerar delar av Kenya. Baijnath ligger i en svacka som i en grop mitt i detta romantiska landskap av kullar och grönska, över vilket bergen reser sig brant och överväldigande.

Men resan blev lång. Nackdelen med en dagsbuss är att den stannar överallt för att släppa på och släppa av folk tusen gånger under hela vägen varför resan tar mycket längre tid än en nattbuss, och de ständiga inbromsningarna och inväntandet av att påstigandet och avstigandet skall bli klart är påfrestande.

Med på bussen satt tre glada engelskor från Kent, som klarat kylan i Manali genom energiska promenader och därigenom fått se mycket mer av Manalis omgivning än jag. Jag fick med dem till mitt hotell i Dharamsala, "*Green Hotel*", där de genast fann sig till rätta.

Det var mycket varmare i Dharamsala. Min termometer höll sig på 16 grader på rummet, vilket var tre grader över Manali och ungefär lika varmt som i Sikkim, alltså betydligt varmare än både Darjeeling och hela Garwhal och Kumaon. Vädret verkade hålla sig, och i solnedgången glödde bergen och höstlandskapet i de mest brinnande varma färger. Hösten kunde helt enkelt inte bli vackrare än här i Himalaya två dagar före första advent.

(I nästa nummer: *Upplösningen*)

Den 10 augusti sker nästa resa till Ladakh med förhoppningar om en den här gången lyckad Zanskarexpedition, som regnade bort förra året. Nästa nummer kan därför inte väntas förrän efter medlet av september.

Göteborg den 27 juli 2007.